

Een kerkgebouw betekent niet alleen iets voor kerkgangers

Soms krijgt een religieus gebouw een andere bestemming. Een bekend voorbeeld is de Dominicanenkerk in Maastricht. | beeld anp / Marcel van Hoorn

19 juni 2019, 03:00

Maurice Hoogendoorn

Wij geven 5 artikelen per maand cadeau. Dit is nummer 1.

We kunnen onze verhalen alleen maken als betalende leden ons steunen.
Vind je christelijk betrokken journalistiek ook belangrijk?

Sluit je nu aan →

vanaf € 3,25 per week

Zo'n 175 wetenschappers en experts zijn in Groningen bijeen voor een driedaagse, internationale conferentie over religieus erfgoed in Europa. Een van de grote vragen: wie zorgt er voor een prachtige, oude kerk als de gelovige gemeenschap daarvoor te klein is geworden?

► Groningen

In grote lijnen hebben religieus erfgoedexperts in diverse Europese landen met dezelfde thema's te maken. Migratie en secularisatie hebben de samenleving en het religieuze landschap grondig veranderd. En dus moet er worden nagedacht op welke manier het beste kan worden omgegaan met de eigen geschiedenis en de fysieke overblijfselen van die geschiedenis.

Monumentale kerkgebouwen bijvoorbeeld, waarin nu op zondag soms nog maar tientallen mensen samenkomen. Hoe kun je zo'n gebouw overeind houden? Kunnen kerken méér groepen aanspreken dan alleen de eigen gelovige gemeenschap en zo een bredere functie in de samenleving vervullen?

Of, zoals Todd Weir het verwoordt: hoe maak je van een crisis een kans? Weir is directeur van het Centrum voor religie en erfgoed van de Rijksuniversiteit Groningen, en volgens hem is de nood hoog. Nederland telt veel prachtige kerken met een rijke geschiedenis die als er niets gebeurt zomaar kunnen verdwijnen, omdat het aantal kerkgangers in de afgelopen vijftig jaar in rap tempo daalde.

Het goede nieuws: terwijl de kerkgemeenschappen kleiner en grijzer zijn geworden, neemt de betrokkenheid bij plaatselijke kerkgebouwen van mensen bûiten de kerkgemeenschap toe, constateert Weir. 'Hun ongemak bij de kerk verdwijnt.'

Lieke Wijnia, curator bij Museum Catharijneconvent en mede-organisator van de conferentie in Groningen, beaamt dat. Volgens haar hebben overheden inmiddels ook begrepen dat religie niet zal verdwijnen in Nederland maar een rol zal blijven spelen. 'En daar moeten gemeenten iets mee. Ze kunnen niet zomaar zeggen: de instituties regelen het zelf wel, en als dat niet lukt: pech.'

Bovendien: een kerkgebouw betekent niet alleen iets voor kerkgangers. Ook dat is de afgelopen decennia duidelijk geworden in Nederland. Wijnia: 'Een oude kerk is onderdeel geworden van een leefomgeving, en mensen ervaren die dus ook als een onderdeel van hun eigen geschiedenis. Ook wanneer ze zelf geen deel uitmaakten van de kerkgemeenschap.'

harde keuzes

Tijdens de conferentie in Groningen wordt onder meer nagedacht over hoe religieus erfgoed kan worden ingezet als verbindend element in (multiculturele) samenlevingen. Een kerk kan een heilige plek zijn voor een groep gelovigen en tegelijk openstaan voor andere groepen mensen,

denkt Wijnia. Een mooi voorbeeld vindt ze de campagne Het Grootste Museum van Nederland, van Museum Catharijneconvent. Elf kerken en twee synagogen doen eraan mee. Doel is de kerken en hun kunst en geschiedenis breder toegankelijk te maken, juist ook voor mensen die niet in een kerk komen. Wijnia: 'Vanuit de gedachte: waarom zou je in het buitenland wél mooie kerken bezoeken, en in je eigen land niet?'

Soms krijgt een religieus gebouw een andere bestemming om behouden te kunnen blijven. Bekende voorbeelden zijn Waanders in de Broeren in Zwolle en de Dominicanen in Maastricht, waar boekhandels in kerken kwamen. Maar zijn er grenzen aan wat je met een religieus gebouw kunt doen? 'Het is niet aan wetenschappers om te bepalen wat het nieuwe doel van een gebouw moet worden', vindt Weir. 'Tegelijk moeten kerken wel goed beseffen dat er harde keuzes gemaakt moeten worden. Anders is het niet mogelijk om ze allemaal te behouden.'

Wijnia begrijpt wel dat er vorig jaar in Deventer een rel ontstond over het voornemen een foodhall te maken van een synagoge. Toch denkt ook zij dat er niet één antwoord mogelijk is op de vraag hoever je bij herbestemming kunt gaan. 'Je kunt niet zeggen: een boekhandel wel, een discotheek niet. Het hangt af van de plek, de geschiedenis, de behoeften, de noodzaak.' <

© 2019 ND | [Algemene voorwaarden](#) | [Privacyverklaring](#)

Gerealiseerd door [Liones](#)